

Biografistyka Pedagogiczna
Rok 10 (2025) nr 4
ISSN 2543-6112; e-ISSN 2543-7399
DOI: 10.36578/BP.2025.10.101

Ewa Pasterniak-Kobyłecka*

Biografie świętych kobiet W poszukiwaniu autorytetów dla współczesnej młodzieży

Biographies of Sainly Women In Search of Authority for Contemporary Youth

Abstract: The article notes that role models and authority figures seem to be necessary for young people, who often feel lost in the modern world. The 21st century is bringing increasing cultural changes, causing worldview chaos, identity crisis, and a sense of meaninglessness and loneliness among young people. Their sense of physical and ontological security has been shaken. The presented biographies of saintly women (Catherine of Siena, Hildegard of Bingen, Teresa of Ávila, Thérèse of Lisieux) have significant educational value. Wise, progressive, and independent women led useful lives in their eras. According to the author, their work brought social benefits in the past and is worth emulating today.

Keywords: authority, moral authority, spirituality.

* Ewa Pasterniak-Kobyłecka (ORCID: 0000 0002 8245 9012) – dr hab., prof. UZ, Uniwersytet Zielonogórski; kontakt: e.kobylecka@ipp.uz.zgora.pl.

Wstęp

Od wielu lat wskazuje się na rozległy i głęboki kryzys autorytetów w społeczeństwie przełomu XX i XXI wieku¹. Gwałtowne zmiany kulturowe przyczyniły się do tego, że ludzie coraz częściej nie potrafią zaspokajać swoich potrzeb psychicznych, czują się osamotnieni, zagubieni, nieszczęśliwi. Zapominają o tym, że człowiek jest istotą społeczną². I choć wyniki badań OBOP i CEBOS oraz pedagogów i socjologów wskazują, że w swoich wyborach młodzież nie wzoruje się na innych³, jej wypowiedzi wskazują, że poszukuje ona osób znaczących, które staną się punktami odniesienia: wzorcami, ideałami, mistrzami, autorytetami, modelami czy idolami. Poszukuje tych, którzy tych, którzy będą im przewodzić, prowadzi ich, świecić przykładem czy fascynować. Poszukują tych, którzy pomogą im znaleźć odpowiedzi na pytania, kim będą i co chcą robić w przyszłości, jakie role przyjmą w dorosłym życiu oraz jakie zadania będą wykonywać, kogo podziwiać i naśladować⁴.

Autorytet w życiu młodzieży

Pojęcie autorytetu definiowane jest w sposób wieloaspektowy, opracowania naukowe ukazują wiele dyskusji dotyczących jego zakresu znaczeniowego. Termin „autorytet” pochodzi od łacińskiego *auctoritas*, oznaczającego radę, powagę, dostojeństwo, zdolność wywierania wpływu lub znaczącą, wysoką rangą osobę⁵. Na gruncie pedagogiki Mieczysław Rusiecki pisał, że „podmiot uznany społecznie za autorytet ma walory [...] umysłowe i moralne w stopniu wybitnym. Dzięki temu stanowi wzór dla innych, staje się wiarygodny, miarodajny, zasługuje na pełne zaufanie. Wypracował w sobie wyjątkowe wartości,

1 J. Jagiełło, *Wprowadzenie: kryzys autorytetu – kryzys myślenia*, w: *O autorytecie. W poszukiwaniu punktu odniesienia*, red. J. Jagiełło, Kraków 2008, s. 8–10.

2 A. Rodziński, *Na orbitach wartości*, Lublin 1998, s. 148.

3 M. Rewera, *Fragmentaryzacja i autonomia autorytetu*, w: *Przemiany wartości i stylów życia w ponowoczesności*, red. J. Daszykowska, M. Rewera, Warszawa 2010, s. 126–128.

4 E. Kobyłecka, *Rozpoznawanie wartości przez młodzież szkół średnich w procesie edukacji*, Poznań 2004, s. 22.

5 E. Więckowska, *Czym jest autorytet?*, w: *O autorytecie w wychowaniu i nauczaniu*, red. M. Bednarska, Toruń 2009, s. 13.

które zdecydowanie wynoszą go ponad przeciętność”⁶. Na gruncie psychologii definiowany jest on jako „uznanie i poważanie społeczne, przypisywane osobie, grupie społecznej lub instytucji. Źródłem autorytetu mogą być umiejętności i wiedza, cechy osobowe, sposoby działania, postępowanie zgodne z ogólnie cenionymi wartościami, jak również pozycja społeczna lub stanowisko”⁷.

Józef Maria Bocheński wyróżnił dwa rodzaje autorytetu: autorytet epistemiczny („autorytet wiedzącego”) i autorytet deontyczny („autorytet przełożonego”)⁸. Natomiast z perspektywy edukacyjnej najbardziej pożądanym jest autorytet integralny, tzn. epistemiczno-moralny (bogata wiedza jednostki połączona z nieskazitelnym charakterem) typu wyzwalającego (inspiracja, stymulacja samodzielnej, twórczej aktywności wychowanków w warunkach znacznej swobody działania)⁹. Posiadają go osoby reprezentujące taką wiedzę, umiejętności, postawy i doświadczenie życiowe, dzięki którym potrafią interpretować otaczającą rzeczywistość oraz pomagać w rozwiązywaniu problemów innym ludziom.

Autorytet moralny ma ktoś, kto zawsze postępuje według przyjętych zasad, bezinteresownie wspiera drugiego człowieka, charakteryzując go mądrością, prawością, uczciwością, dojrzałością, zdyscyplinowaniem, odpowiedzialnością, dążeniem do doskonałości, autentycznością i wiernością prawdzie. Przekazuje hierarchię wartości, które respektuje oraz wskazuje swoim przykładem metody ich urzeczywistniania. Zatem pełni ważną rolę z perspektywy grupy, odznacza go prestiż i szacunek innych. Jak stwierdził Leszek Kołakowski „efektywne dziedzczenie wartości jest zarazem dziełem autorytetu, a wszelki akt emancypacji od autorytetu może powstać tylko w imię wartości dzięki autorytetowi przyswojonych”¹⁰. To właśnie autorytet „stanowi jeden z głównych czynników więzi społecznej w zorganizowanym życiu zbiorowym”¹¹.

6 M. Rusiecki, *Rola autorytetu w wychowaniu*, w: *O autorytecie*, s. 82.

7 *Encyklopedia psychologii*, red. W. Szewczuk, Warszawa 1998, s. 27.

8 J.M. Bocheński, *Logika i filozofia. Wybór pism*, tł. T. Baszniak i in., Warszawa 1993, s. 235–236.

9 J. Kujawiński, *Autorytet współczesnego nauczyciela i jego uwarunkowania*, w: *W kręgu edukacji, nauk pedagogicznych i krajoznawstwa*, red. E. Kameduła, I. Kuźniak, E. Piotrowski, Poznań 2003, s. 97–98.

10 L. Kołakowski, *Obecność mitu*, Wrocław 1994, s. 32.

11 I. Kaczyńska, *Autorytet nauczyciela akademickiego – kryzys czy nowa jakość?*, w: *Autorytet. Czy potrzebny w procesie edukacji?*, red. A. Olubiński, Toruń 2012, s. 196.

W psychologii wyróżniamy trzy kategorie autorytetu: merytoryczny, moralny i formalny. Pierwszy wiąże się ze społeczną oceną wiedzy lub umiejętności w określonej dziedzinie nauki, może też wynikać z „mądrości życiowej”, odnoszącej się do różnych obszarów indywidualnego i społecznego funkcjonowania jednostek. Autorytet moralny utożsamiany jest z jednostkami lub instytucjami, które działają zgodnie z akceptowanymi w danej społeczności wartościami moralnymi oraz etycznymi. Autorytet formalny wynika z powierzenia danej osobie ważnej społecznie funkcji lub stanowiska, łączy się z uznaniem i prestiżem, niezależnie od tego, kto desygnuje osobę do jej pełnienia¹².

Współcześnie coraz częściej jakaś osoba lub instytucja może „być autorytetem tylko ze względu na pewne cechy, kompetencje, idee, niekoniecznie wszystkie, które czyniłyby zeń podmiot objęty totalną aprobatą. [...] pocięta rzeczywistość społeczna, w której królują pluralizm, demokracja, profesjonalizacja i upadek lub co najmniej transformacja tradycyjnych form życia społecznego, ma liczne reperkusje, a jedną z nich jest sfragmentaryzowany autorytet niekoniecznie narzucający się jako całość do zaakceptowania, ale jako wielość elementów, z których każdy może ułożyć sobie swoistą mozaikę, wybierając pewne z nich, zaś inne – odrzucając”¹³. Rozproszenie autorytetów miewa negatywne konsekwencje i niekiedy powoduje, że młodzi ludzie mają problemy w dokonywaniu ważnych wyborów.

W obecnej rzeczywistości człowiek często preferuje własny interes, niezależność, egoistycznie rozumiane dobro, zapominając, że żyjemy wśród innych i dla innych. Mocno „akcentowana i akceptowana wolność jest bardziej «wolnością od» (brak przymusu i odczuwalnej konieczności) niż «wolnością do» (podejmowanie decyzji i działań ukierunkowanych na dobro i poczucie odpowiedzialności)”¹⁴.

W tym okresie zagubienia i poszukiwań autorytetów warto pomyśleć o tych, którzy mogą współczesnym młodym ludziom wskazać, jak żyć i jakimi wartościami kierować się, aby nie zagubić się. Jako autorytety dla współczesnych młodych ludzi chciałabym wskazać cztery święte Kościoła katolickiego,

12 *Encyklopedia psychologii*, s. 27.

13 M. Rewera, *Fragmentaryzacja i autonomia autorytetu*, s. 13.

14 J. Mariański, *Wolność jako wartość społeczna i moralna*, w: *Przemiany wartości i stylów życia w ponowoczesności*, s. 17.

które noszą tytuł „doktora Kościoła” (*doctor Ecclesiae*), czyli – jak wskazywał najwybitniejszy myśliciel i historyk Kościoła wczesnego średniowiecza, Anglik Beda Wielebny (lub Czcigodny; 673–735) – „nauczyciel Kościoła”, święty wybitny, którego ma nieprzemijające zasługi dla Kościoła, jego teologii i doktryny. Obecnie mamy 36 doktorów Kościoła, a wśród nich jest tylko cztery kobiety: św. Hildegarda z Bingen (1098–1179), św. Katarzyna ze Sieny (ok. 1347–1380), św. Teresa od Jezusa (z Ávili; 1515–1582) i św. Teresa od Dzieciątka Jezus (z Lisieux), zwana Małą Tereską (1873–1897). Charakteryzowała je wysoka duchowość (nieustanne doskonalenie się, poszukiwanie transcendencji i sensu egzystencji) oraz kompetencje społeczne (empatia, altruizm, posługiwanie innym). Niestety wszystkie żyły w czasach dość odległych od współczesności: trzy z nich w średniowieczu, a jedna w XIX w. Rodzi to pytanie, czy osoby żyjące w sposób bardzo odmienny od współczesnych kobiet mogą stanowić autorytet dla osób w obecnym stuleciu. Czy i dlaczego te wzorce są dobre i warte promowania? A co najważniejsze: jak młody człowiek może naśladować wielkie mistyczki, fundatorki szkół, szpitali i klasztorów? Czy skromna średniowieczna zakonnica może być atrakcyjnym wzorem dla młodego człowieka, zaopatrzonego w najnowsze zdobycze techniki, bombardowanego zewsząd milionem informacji, myślącego, że świat stoi przed nim otworem. Mimo budzących się wątpliwości uważam, że warto przypomnieć niektóre sylwetki i upowszechnić ich postawy.

Wizerunki świętych kobiet

Najwcześniej, bo w latach 1098–1179 żyła benedyktyńska św. Hildegarda z Bingen. Do grupy Doktorów Kościoła dołączyła ona jako ostatnia, 6 października 2012 r., cztery miesiące po tym, jak została kanonizowana. Urodziła się w rodzinie szlacheckiej. Jej rodzicami byli Hildebert i Mechthylde von Bermersheim. Jako najmłodsze dziecko swoich rodziców została przeznaczona do stanu zakonnego. Wychowała się w klasztorze benedyktyńskim. Była wykształconą, autonomiczną i energiczną przeoryszą klasztoru w Eibingen, który założyła w 1165 r.¹⁵. Wykorzystując swoje zdolności, tworzyła chorały, hymny i pieśni religijne, napisała kilka książek z zakresu teologii, filozofii, historii naturalnej,

15 H. Fros, F. Sowa, *Księga imion i świętych*, t. 3, Kraków 1998, s. 75.

farmakologii i medycyny. Pozostawiła po sobie 145 listów, opracowania żywotów świętych, prace plastyczne, opisy niemieckiej fauny i flory¹⁶. Mimo wątłego zdrowia wiele podróżowała, była osobą czynu.

Ewa i Bernard Piotrowscy piszą, że „Etos pracy był dominujący w jej poglądach na życie i ludzką w nim obecność. Dla Hildegardy [...] człowiek był istotą rozwojową. Nie brakowało w głębszej analizie owej ludzkiej ewolucji [...] metafor, a nawet fantazji. Hildegarda uważała, że człowieka pierwotnego cechowała harmonia ducha i ciała [...]. Napisała w stylu kronikarskim historię świata (*Liber vitae meritorum*). W dziele tym wykazywała, że rozwój wszechświata pozostaje w określonej analogii i korelacji z ludzką egzystencją duchową i fizyczną”¹⁷. Wypowiadała się na temat wiary (*Poznaj drogi Pana*), przedstawiała życiowe porady (*Objawienia*), nawoływała do prawego życia i odnowy moralnej społeczeństwa, jednocześnie „odznaczała się łagodnością i dobrocią, akcentując zawsze potrzebę pełnienia przez siostry zakonne służby Bożej w duchu optymizmu i radości”¹⁸. Opracowała ona drogę powrotu do Boga dla zagubionego człowieka, jakże aktualną współcześnie, wyznaczała ją pięć kroków. Pierwszy to przebudzenie – jeśli człowiek porzucił wspólnotę życia z Bogiem uległ pokusie zła, bardziej zaufał sobie niż Bogu, stał się oziębły i bezbożny; chcąc wrócić do przyjaźni z Bogiem, musi się przebudzić¹⁹. Drugi krok to wołanie do Boga – trzeba stanąć przed Bogiem w prawdzie, zaprosić Go do swojego życia i wołać o pomoc potrzebną do przemiany egzystencji i wnętrza duszy²⁰. Trzeci krok to walka duchowa – gdy człowiek smakuje słodczy rajskiego owocu, ten smakuje mu bardziej niż cnota, dlatego nie robi on rachunku sumienia, nie żałuje za grzechy, następstwem tego są: zubożenie, zniechęcenie, osłabienie wiary i pod naporem zła człowiek ugina się, nie może już poradzić sobie sam ze sobą; przeżywa duchowe ciemności, w jego wnętrzu rozpoczyna się walka duchowa; ale gdy zaufa Bogu i szczerze się do Niego zwraca, otrzymuje Bożą moc ujaw-

16 J. Misiurek, *Wielkie mistyczki Kościoła*, Lublin 1996, s. 14.

17 E. Piotrowska, B. Piotrowski, *W środowisku niemieckiej mistyki: Hildegarda z Bingen, w: ciż, Święta Brygida Szwedzka na tle swoich czasów*, Poznań 2005, s. 135–136.

18 J. Misiurek, *Wielkie mistyczki Kościoła*, s. 14.

19 C. Bonn, *Hildegard von Bingen. Lehrmeisterin des geistlichen Lebens*, Rudesheim am Rhein 1998, s. 32, cyt. za: A. Walkowska, *Życie i działalność św. Hildegardy z Bingen (1098–1179)*, „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, 4 (2005), nr 2, s. 222.

20 Tenże, *Die spiritualität Hildegards von Bingen*, Rudesheim 1997, s. 16–17.

niającą się we współpracy z człowiekiem²¹. Czwarty krok to nawrócenie – gdy człowiek całym sercem, szczerze pragnie Boga i Jego przyjaźni, dokonuje radykalnej zmiany w swoim życiu i naprawy egzystencji, postanawia czynić dobro, odcina się od zła, bo tęskni za Bogiem, pragnie dokonać przemiany serca i postępowania. Piąty krok to dobre dzieła Boga – gdy Bóg proponuje człowiekowi współpracę, a człowiek ją przyjmuje²².

Hildegarda z wielkim entuzjazmem odnosiła się do kobiet. Frances Beer z wskazuje, że święta „na różne sposoby demonstruje niespotykaną wręcz wiarę w kobiecą zdolność do działania: nigdy nie dostrzega w sile, którą wykazują kobiety, jakiegoś zagrożenia [...]”²³.

Papież Benedykt XVI, nadając Hildegardzie tytuł doktora Kościoła, potwierdził wyjątkowość życia świętej, która miała dużą wiedzę i wiele talentów, była niezwykle kreatywna, umiejętnie wykorzystywała swoje uzdolnienia w pracy naukowej i artystycznej. Mówił on: „Św. Hildegarda z Bingen, [...] wniosła swój cenny wkład w rozwój Kościoła swej epoki, doceniając dary otrzymane od Boga i okazując się kobietą o żywej inteligencji, głębokiej wrażliwości i uznanym autorytecie duchowym. Pan obdarzył ją duchem prorockim i wielką zdolnością do rozpoznawania znaków czasu. Hildegarda żywiła niezwykłą miłość do świata stworzonego, uprawiała medycynę, poezję i muzykę. Przede wszystkim zachowywała zawsze wielką i wierną miłość dla Chrystusa i Jego Kościoła”²⁴.

Św. Hildegarda, badała wzajemne oddziaływania pomiędzy światem żywym i martwym oraz ich wpływ na stan organizmu i duszy człowieka. Swoje wnioski przedstawiła w dziełku o leczniczym i szkodliwym działaniu roślin i minerałów, które uczestniczą w nieustannym procesie wymiany wewnętrznych zasobów energii. Z tych publikacji jest najbardziej znana we współczes-

21 Tamże. s. 19; M. Otlewska, *Struktura człowieka w „Scivias” Hildegardy z Bingen*, „Studia Philosophiae Christianae”, 48 (2012) nr 1, s. 69–85.

22 A. Walkowska, *Życie i działalność św. Hildegardy z Bingen (1098–1179)*, s. 223.

23 F. Beer, *Kobiety i doświadczenie mistyczne w Średniowieczu*, tł. A. Branny, Kraków 1996, s. 36.

24 Benedykt XVI, *Św. Hildegarda z Bingen. Katecheza podczas audyencji generalnej, 1 września 2010*, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie 31 (2010) nr 10, s. 42–43; ks. M. Wójtowicz, *Wpływ świętych oraz mistrzów wiary na osobę i nauczanie Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, „Tarnowskie Studia Teologiczne”, 40 (2021) nr 2, s. 123–136, DOI: 10.15633/tst.40207.

nym świecie. Trzeba także podkreślić, że pasja, zaangażowanie, postawa mogą i powinny zachęcać współczesne kobiety do samorealizacji.

Prawie dwa wieki później, 25 marca 1347 r. urodziła się św. Katarzyna ze Sieny, była dwudziestym trzecim dzieckiem Jakuba i Lapy Benincasów. Gdy miała 16 lat, wstąpiła do tercjarek dominikańskich (Siostr Miłosierdzia św. Dominika)²⁵. Rozpoczęła służbę i działalność charytatywną, pielęgnując i pocieszając chorych, karmiąc biednych, doradzając grzesznikom. Łatwo zjednywała sobie ludzi i ich jednoczyła, pomagała ubogim, nawracała niedowiarków, inspirowała w pobożności. Mimo cierpień ciała, surowych warunków życia, emanowała wewnętrzną siłą, dobrocią i optymizmem. Swoimi wizjami pragnęła dzielić się z innymi i pomagać im w duchowym rozwoju. Nigdy „nie traciła nadziei w możliwość stworzenia lepszego świata, świata opartego na sprawiedliwości i miłości, gdzie siła społeczeństwa wyrasta z integralności i uczciwości życia pojedynczego człowieka. Wierzyła w możliwości jednostki, nie dała zamknąć się w logice grupy, która nieodmiennie prowadzi do wyrzekania się własnej wolności i odpowiedzialności”²⁶. W swoich podróżach podejmowała się akcji apostołskich i misji politycznych. Angażowała się w agitację na rzecz krucjaty do Ziemi Świętej, broniła jedności Kościoła, brała udział w negocjacjach pokojowych w targanej wojnami Europie²⁷. Godna podziwu jest konsekwencja w działaniach świętej i wiara w ich skuteczność, realizowanie celów mimo przeciwności, odwaga, poczucie misji. Autor biografii tercjarki napisał, że „Bezinteresowna wolność i trwanie przy wewnętrznej prawdzie niezależnie od okoliczności są rzadkimi cechami. Łączą się one z afirmacją wartości wolności i prawdy ze względu na same wartości, a nie ze względu na korzyści, jakie mogą stąd wypływać”²⁸. Katarzyna zmarła w Rzymie 29 kwietnia 1380 r., miała 33 lata. Kanonizowana w 1461 r. została uznana za patronkę Włoch i Europy, a w 1970 r. ogłoszona doktorem Kościoła katolickiego.

Czym obecnie św. Katarzyna może fascynować młodych ludzi? Gdy w 1970 r. papież Paweł VI ogłaszał Katarzynę doktorem Kościoła, ówczesny generał dominikanów, o. Aniceto Fernández, napisał: „Całe jej życie było rozmową,

25 J. Misiurek, *Wielkie mistyczki kościoła*, s. 69–73.

26 P. Kostyło, *Katarzyna Sieneńska*, Kraków 2003, s. 87.

27 L. Grygiel, *Wstęp*, w: *Św. Katarzyna ze Sienny, Listy*, tł. L. Grygiel, Poznań 1988, s. 6–20.

28 P. Kostyło, *Katarzyna Sieneńska*, s. 85.

ale taką jak w wypadku św. Ojca Dominika, «tylko z Bogiem i o Bogu, dla zbawienia dusz». Wszystkie jej pisma są również rozmowami: jej najważniejsze dzieło, noszące tytuł *Dialog, czy żarliwe Modlitwy* to rozmowy z Ojcem Niebieskim; *Listy* to rozmowy z ludźmi...”. W innym miejscu o. Fernández kontynuował św. Katarzynie jako mistrzyni rozmowy, która dzisiaj jest nam wszystkim tak bardzo potrzebna: „w *Dialogu* stosunek między Bogiem a ludźmi cechuje przede wszystkim prawda; to prawda jest treścią tej książki, tak samo jak cechą myśli i działania Katarzyny, jej sposobu mówienia i pisania”. A wskazując na jej aktualność podkreślił: „w naszych czasach, słusznie zwanych przełomowymi, młoda, odważna Katarzyna ponownie przychodzi z pomocą, zwłaszcza młodzieży, wskazując drogę odnowy i rozwoju, gdzie wierność idzie w parze z odwagą, a zdrowa tradycja łączy się z odkrywaniem nowych wartości”²⁹.

Pierwszą kobietą ogłoszoną doktorem Kościoła była św. Teresa z Ávili. Urodziła się ona 28 marca 1515 r. w hiszpańskiej Ávili jako szóste dziecko z jedenaściorga rodzeństwa. Wychowywała się w rodzinie szlacheckiej, w której panowała atmosfera religijna. Mając zaledwie 7 lat, pod wpływem lektury *Żywotów świętych*, postanowiła z bratem uciec do Afryki, aby dla Jezusa ponieść tam śmierć z rąk niewiernych (zatrzymano ich kilka kilometrów od domu). Jako dziecko bardzo mocno przeżyła też śmierć matki. Dorastającą córkę ojciec oddał na wychowanie siostrze augustiankom. W klasztorze – choć początkowo nie lubiła rygoru zakonnego – powoli dojrzewa do takiego życia, choć ojciec mocno się temu sprzeciwiał. Dlatego drugi raz uciekła z domu.

Ostatecznie wstąpiła do Karmelu w Ávili, ale to nie skończyło jej wewnętrznych zmagania. Najpierw musiała się zmierzyć z ciężką chorobą, gdy podczas jednego z ataków malarii uznano ją za zmarłą i przygotowano grób. Po przebudzeniu opowiadała, że w krytycznym momencie choroby zwróciła się do św. Józefa: „To on sprawił, że podniosłam się z łoża”³⁰. Ten cud sprawił, że Teresa

29 C. Klahs OP, *Katarzyna ze Sieny (1347–1380) – święta, mistyczka, doktor Kościoła, patronka Europy*, „Niedziela”, 28 kwietnia 2024, <https://blog.dominikanie.pl/cyprian-klahs-op/2024/04/28/katarzyna-ze-sieny-1347-1380-swieta-mistyczka-doktor-kosciola-patronka-europy/>, dostęp: 11.10.2025.

30 Św. Teresa od Jezusa, *Księga mojego życia (Autobiografia)*, wprowadzenia, przypisy i marginalia T. Álvarez OCD, U. Dobhan OCD, M. Herráiz OCD, E. Llamas OCD, O. Rodríguez OCD, tł. D. Wandzioch, Poznań 2010, s. 90.

stała się wielką propagatorką kultu tego zapomnianego wówczas opiekuna Jezusa. Po powrocie do zdrowia dokonała reformy klasztoru³¹.

Nieustannie trapiły ją choroby i cierpienia duchowe. Mimo to umiała cieszyć się życiem, tryskała radością i żartami, w czasie rekreacji grywała na bębenku i kastanietach, śpiewała i tańczyła. Była kobietą wszechstronną: mistyczką, a zarazem świetną organizatorką, poetką, a jednocześnie kucharką (siostry cieszyły się, gdy miała dyżur przy garnkach), ascetką, i smakoszem dobrych potraw (na uwagę jednej z sióstr, że daje tym zły przykład, odpowiedziała wesoło: „Siostrzo, chwal życzliwość Pana i zapamiętaj: jak pokuta, to pokuta, a jak kuropatwa, to kuropatwa”!).

Na polecenie spowiedników spisała swoje przeżycia duchowe: Autobiografię, Drogę do doskonałości, Twierdzę wewnętrzną, które stały się podręcznikami modlitwy i życia duchowego (pod ich wpływem nawróciła się m.in. Edyta Stein, 1891–1942). Zmarła 4 października 1582 r. w Alba de Tormes w Hiszpanii w wieku 67 lat. Beatyfikował ją Paweł V 24 kwietnia 1614 r., a kanonizował Grzegorz XV 12 marca 1622 r.

Czy dzisiaj św. Teresa może być autorytetem dla młodych ludzi? O odpowiedzi twierdzącej najmocniej świadczy fakt, że obecnie rokrocznie w Taizé młodzi ludzie modlą się słowami modlitwy, którą po jej śmierci znaleziono na zakładce jej brewiarza: „Niech nic cię nie smuci i nic nie przeraża; gdy wszystko przemija, Bóg jest niezmienny. Jemu zaufaj, nic ci nie grozi, Bóg sam wystarczy”. Jej relikwie znajdują się w Alba de Tormes w kościele Zwiastowania NMP przy klasztorze karmelitańskim³². Modlitwa jest tym aspektem jej nieprzemijającej duchowości, o której Jan Paweł II, ogłaszając rok Teresy z Avili, powiedział, że święta zabiegała, by modlitwa nie była „niczym innym, jak rozmową przyjaciół, rodzinną zażyłością z Bogiem, z którym przestajemy w ukryciu, wiedząc, że jesteśmy przez Niego ukochani”³³.

31 L. Wrona CM, *Osoba i przesłanie św. Teresy od Jezusa*, „Polonia Sacra”, 19 (2015) nr 2 (39), s. 5–22; DOI: 10.15633/ps.814.

32 R. Czerwińska, *Teresa z Ávili. Mistyczka z temperamentem*, Kraków 2023; F. Bouchard, *Teresa z Ávili: Bóg sam wystarczy (1515–1582)*, wstęp kard. A. Cañizares Llovera, postowie H. de l'Enfant-Jésus OCD, tł. L. Danilecka, Kraków 2023; D. Burke, *Diabeł w Twierdzy: św. Teresa z Avili, wojna duchowa i postęp duszy*, tł. J.J. Franczak, Kraków 2025.

33 Jan Paweł II, 1981.10.14 – Watykan – Jan Paweł II, «*Virtutis exemplum et magistra*». List Apostolski z okazji Roku Św. Teresy z Avila, <https://www.zyciezakonne.pl/dokumenty/>

Najmłodszą kobietą, doktorem Kościoła jest św. Teresa od Dzieciątka Jezus, zwana także Małą Tereską albo Teresą z Lisieux. Urodziła się w Alencon (Normandia) w nocy z 2 na 3 stycznia 1873 r. jako dziewiąte dziecko Ludwika i Zelii. Gdy miała 4 lata, jej matka. Po śmierci matki, która umarła, gdy Tereska miała 4 lata, wychowaniem dziewcząt zajął się ojciec. W 1877 r. rodzina przeniosła się do Lisieux. W latach 1881-1886 Teresa przebywała u sióstr benedyktynek, które w swoim opactwie miały także szkołę z internatem dla dziewcząt³⁴.

W 1883 r. zachorowała na ciężką chorobę, która trwała od 25 marca do 13 maja. Uzdrawiła ją cudownie Matka Boża. W 1884 r. przyjęła pierwszą Komunię świętą i otrzymała sakrament bierzmowania. Po dwóch latach, zaczęła odczuwać gorycz i wstręt do przyjemności i ponęt ziemskich, pragnęła modlitwy i rozmowy z Bogiem. W wieku 13 lat zaczęła się jej wielka droga ku świętości³⁵.

Gdy miała 15 lat, zapukała do bramy Karmelu, prosząc o przyjęcie. Przełożona odmówiła jej, obawiając się, że tak krucha i młoda dziewczyna nie przetrzyma surowych warunków życia. Teresa udała się z prośbą o pomoc do miejscowego biskupa. Ten podtrzymał decyzję przełożonej, wtedy nakłoniła ojca, by pojechał z nią do Rzymu, aby błagać Leona XIII, aby zezwolił jej „wstąpić do Karmelu w piętnastym roku życia”. Papież nie chciał jednak uczynić wyjątku.

Marzenie jej spełniło się więc dopiero po roku. Została przyjęta najpierw w charakterze postulantki, potem nowicjuszki. W klasztorze uczyniła postanowienie: „Chcę być świętą”. W styczniu 1889 r. odbyły się jej obłóczyny i otrzymała imię: Teresa od Dzieciątka Jezus i od Świętego Oblicza. Jej drugim postanowieniem było: „Przybyłam tutaj, aby zbawiać dusze, a nade wszystko, by się modlić za kapłanów”. W 1890 r. złożyła uroczystą profesję. W dwa lata później ostatni odwiedził ją ojciec, który cierpiał na zaburzenia umysłowe. Przełożona poznała się na niezwykłych cnotach młodej siostry i trzy lata po złożeniu przez

kosciol/jan-pawel-ii/jan-pawel-ii-listy-i-przeslania/1981-10-14-watykan-list-apostolski-z-okazji-roku-sw-teresy-z-avila-21667/#_ftn17, dostęp: 17.10.2025.

34 H. Sławiński, *Błogosławieni wychowawcy świętej Teresy z Lisieux*, „Polonia Sacra”, 17 (2013) nr 1 (32), s. 191–209.

35 M. Chmielewski, *Eucharystia „źródłem i szczytem” dziecięctwa duchowego św. Teresy od Dzieciątka Jezus*, w: *Lumen Christi tantum in Ecclesia. Księga pamiątkowa w 70. rocznicę urodzin o. prof. dr. hab. Antoniego Jozafata Nowaka OFM*, red. T. Paszkowska, Lublin 2005, s. 179–191.

nią ślubów wyznaczyła ją na mistrzynię nowicjuszek. Obowiązek ten Teresa spełniała przez cztery lata, tj. do śmierci. Jednocześnie przełożona uważała, że dziewczyna lekkomyślnie i niepoważnie zgłosiła się do Karmelu. Drażnił ją jej stały uśmiech, który postrzegała jako lekkie traktowanie swojej profesji. Teresa cieszyła się ze swoich krzyży, widziała w nich prezent, jaki może złożyć Bogu. W zakonnym życiu zadziwiała dojrzałością duchową. Starła się doskonale spełniać wszystkie, tę drogę do doskonałości nazwała „małą drogą dziecięctwa Bożego”. Swoje przeżycia i cierpienia opisała w księdze *Dzieje duszy*³⁶.

Na rok przed śmiercią zaczęły pojawiać się u Teresy pierwsze objawy daleko już posuniętej gruźlicy: wysoka gorączka, osłabienie, zanik apetytu, a nawet krwotoki. Niestety przełożeni długo ignorowali jej stan, a lekarza wezwali dopiero wtedy, gdy stan był już beznadziejny. Do infirmerii posłano ją dopiero w lipcu 18 r., a już 30 września tego roku zmarła. Pius XI beatyfikował ją w 1923 r., a już w dwa lata później – kanonizował. W 1927 r. ogłosił ją patronką misji katolickich. W 1944 r. Pius XII ustanowił ją patronką Francji. W dniu 30 września 1997 r. w setną rocznicę śmierci św. Teresy, papież św. Jan Paweł II ogłosił ją doktorem Kościoła³⁷.

Czym dzisiaj może nas zauroczyć św. Treska? Ojciec Luis Jorge González nazywa ją wzorem czucia własnej wartości i aktywnego przyjęcie daru zdrowia³⁸, choć ona sama pisała o sobie jako małej stokrotce u stóp Chrystusa: „[Jezus] Chciał stworzyć wielkich świętych, których można porównać do Lilii i do róż, ale stworzył również mniejszych i tych, którzy muszą się zadowolić tym, że są stokrotkami i fiołkami przeznaczonymi na to, żeby radować oczy Dobrego Boga, kiedy spuszcza wzrok na swoje stopy. Doskonałość polega na pełnieniu Jego woli, i, na byciu tym, czym On chce, żebyśmy byli...”³⁹.

36 R. Groń, *Św. Teresa od Dzieciątka Jezus – doktorem Kościoła*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 5 (1997) nr 2, s. 85–96; o. Bernard od Matki Bożej OCD, *Jej śladem: św. Teresa od Dzieciątka Jezus wzorem młodych katoliczek*, Sandomierz 2025.

37 A. Mazan-Mazurkiewicz, *Jak byśmy żyli bez świętych Teresek? Święta Teresa z Lisieux w poezji księdza Jerzego Szymika*, w: *Chrześcijańska kultura, myśl i edukacja*, red. B. Bogolębska, M. Worosowicz, Łódź 2016, s. [109]–137, DOI: 10.18778/8088-024-5.10

38 L.J. González, *Psychologia św. Teresy z Lisieux: Doktora Kościoła. Strategia rozwoju dla każdego*, Poznań 2007.

39 Św. Teresa od Dzieciątka Jezus, *Rękopis A [13 r]*, w: *taż, Dzieje duszy według pierwotnego układu autentycznych tekstów*, tł. K. Rogalska, Poznań, Flos Carmeli, 2005, s. 30–31.

W wydanym z okazji stulecia urodzin św. Tereski liście apostolskim *Divini amoris scientia* Jan Paweł II napisał: „Nade wszystko Teresa jest kobietą, która w Ewangelii potrafiła odnaleźć ukryte bogactwa, okazując przy tym typową dla geniuszu kobiecego konkretność oraz odpowiedzenia na nie językiem życia i mądrości. Wyróżnia się uniwersalnością wśród rzesz świętych kobiet, które promieniują mądrością Ewangelii”⁴⁰.

Nade wszystko zaś – w świecie megalomanii i egoizmu – św. Tereska uczy prostoty i skromności: „Zawsze pragnęłam być świętą, ale cóż! kiedy porównuję się ze świętymi, stwierdzam nieustannie, że między nami jest ta sama różnica, jak między niebotyczną górą, a nieznanym ziarenkiem piasku, deptanym stopami przechodniów. Lecz za miast zniechęcać się, mówię sobie: «Dobry Bóg nie dawałby mi pragnień nierealnych, więc pomimo że jestem tak małą, mogę dążyć do świętości. Niepodobna mi stać się wielką, powinnam więc znosić się taką, jaką jestem, ze wszystkimi swymi niedoskonałościami; chcę jednak znaleźć sposób dostania się do nieba, jakąś małą drogę, bardzo prostą i bardzo krótką, małą drogę zupełnie nową»”⁴¹.

Zakończenie

Przywołane niezwykle i utalentowane kobiety, oprócz wiary, łączy wiele cech godnych naśladowania. Stały się autorytetami moralnymi, przywódczyniami w czynieniu dobra, osobami godnymi podziwu i szacunku. Mądrość, umiejętne korzystanie z wolności, odwaga, wierność przyjętym normom i zasadom, pobożność, skromność, ofiarność, konsekwencja, miłosierdzie, troska o innych to są najważniejsze cechy, które posiadały te święte. Podejmowały one służbę Bogu, Kościołowi i ludziom, wspierały słabych i chorych, nie dbały o własne wygody, poświęcały się wysokim ideom. Miały silne osobowości, nie lękały się przeciwności i potrafiły z godnością znosić cierpienie. Biedne czy bogate, proste lub wykształcone rozwijały się duchowo i intelektualnie, były kreatywne, działały społecznie, miały świadomość własnego sprawstwa. W tym, co robiły, odnajdywały sens własnej egzystencji i szczęście. Były również niezwykle

40 Jan Paweł II, *Divini amoris scientia*, w: św. Teresa od Dzieciątka Jezus, *Dzieje duszy*, tł. w oprac. O. Filka OCD, Kraków 2012, s. 25.

41 Św. Teresa od Dzieciątka Jezus, *Rękopis C*, w: *taż*, *Dzieje duszy*.

pracowite, pełne wiary w skuteczność swoich poczynań naprawczych, pokojowych, misyjnych. Niektóre ich działania mogą stać się inspiracją dla współczesnych młodych kobiet, które chcą wieść wartościowe życie, być pozytywne, podziwiane i zapamiętane w swoim środowisku oraz czerpać satysfakcję z podejmowanych zadań. Dostarczane młodzieży wzorce osobowe świętych pomagają kształtować indywidualną duchowość, która łączy się z podmiotowością i ma wpływ na podejmowanie dojrzałych decyzji i dobrą kondycję psychofizyczną człowieka.

Streszczenie: W artykule zauważono, że wzorce, autorytety wydają się być potrzebne młodym osobom, które często są zagubione we współczesnym świecie. Wiek XXI przynosi nasilające się zmiany kulturowe, powodujące chaos światopoglądowy, kryzys tożsamości, poczucie bezsen-su i osamotnienia młodzieży. Zostało zachwiane poczucie bezpieczeństwa fizycznego i ontologicznego. Przedstawione biografie świętych kobiet (Katarzyny ze Sieny, Hildegardy z Bingen, Teresy z Avili, Teresy z Lisieux), mają znaczną wartość edukacyjną. Mądre, postępowe, niezależne niewiasty wiodły pozytywne życie w swoich epokach. Zdaniem autorki, ich działalność przynosiła korzyści społeczne kiedyś i jest godna naśladowania dzisiaj.

Słowa kluczowe: autorytet, autorytet moralny, duchowość.

Bibliografia

- Bee F. r, *Kobiety i doświadczenie mistyczne w Średniowieczu*, tł. A. Branny, Kraków 1996.
- Benedykt XVI, *Św. Hildegarda z Bingen. Katecheza podczas audiencji generalnej, 1 września 2010*, „L'Osservatore Romano”, wyd. polskie 31 (2010) nr 10, s. 42–43.
- Bocheński J.M., *Logika i filozofia. Wybór pism*, tł. T. Baszniak i in., Warszawa 1993, s. 235–236.
- Bonn C., *Die spiritualität Hildegards von Bingen*, Rudesheim 199.
- Bonn C., *Hildegard von Bingen. Lehrmeisterin des geistlichen Lebens*, Rudesheim am Rhein 1998.
- Burk D. , *Diabeł w Twiedzy: św Teresa z Avili, wojna duchowa i postęp duszy*, tł. J.J. Franczak, Kraków 2025.

- Chmielewski M., *Eucharystia „źródłem i szczytem” dziecięctwa duchowego św. Teresy od Dzieciątka Jezus*, w: *Lumen Christi tantum in Ecclesia. Księga pamiątkowa w 70. rocznicę urodzin o. prof. dr. hab. Antoniego Jozafata Nowaka OFM*, red. T. Paszkowska, Lublin 2005, s. 179-191.
- Czerwińska R., *Teresa z Ávili. Mistyczka z temperamentem*, Kraków 2023; F. Bo-uchard, *Teresa z Ávili: Bóg sam wystarcza (1515–1582)*, wstęp kard. A. Cañizares Llovera, posłowie H. de l'Enfant-Jésus OCD, tł. L. Danilecka, Kraków 2023.
- Encyklopedia psychologii*, red. W. Szewczuk, Warszawa 1998.
- Fros H., Sowa F., *Księga imion i świętych*, t. 3, Kraków 1998.
- González L. J., *Psychologia św. Teresy z Lisieux: Doktora Kościoła. Strategia rozwoju dla każdego*, Poznań 2007.
- Groń R., *Św. Teresa od Dzieciątka Jezus – doktorem Kościoła*, „Wrocławski Przegląd Teologiczny”, 5 (1997) nr 2, s. 85–96.
- Bernard od Matki Bożej OCD, *Jej śladem: św. Teresa od Dzieciątka Jezus wzorem młodych katoliczek*, Sandomierz 2025.
- Grygiel L., *Wstęp*, w: *Św. Katarzyna ze Sienny, Listy*, tł. L. Grygiel, Poznań 1988, s. 6–20.
- Jagiello J., *Wprowadzenie: kryzys autorytetu – kryzys myślenia*, w: *O autorytecie. W poszukiwaniu punktu odniesienia*, red. J. Jagiello, Kraków 2008, s. 8-10.
- Jan Paweł II, 1981.10.14 – *Watykan – Jan Paweł II*, «*Virtutis exemplum et magistra*». *List Apostolski z okazji Roku Św. Teresy z Avila*, https://www.zyciezakonnie.pl/dokumenty/kosciol/jan-pawel-ii/jan-pawel-ii-listy-i-przeslania/1981-10-14-watykan-list-apostolski-z-okazji-roku-sw-teresy-z-avila-21667/#_ftn17, dostęp: 17.10.2025.
- Jan Paweł II, *Divini amoris scientia*, w: *św. Teresa od Dzieciątka Jezus, Dzieje duszy*, tł. w oprac. O. Filka OCD, Kraków 2012, s. 25.
- Kaczyńska I., *Autorytet nauczyciela akademickiego – kryzys czy nowa jakość?*, w: *Autorytet. Czy potrzebny w procesie edukacji?*, red. A. Olubiński, Toruń 2012.
- Klahs C. OP, *Katarzyna ze Sieny (1347–1380) – święta, mistyczka, doktor Kościoła, patronka Europy*, „Niedziela”, 28 kwietnia 2024, <https://blog.dominikanie.pl/cyprian-klahs-op/2024/04/28/katarzyna-ze-sieny-1347-1380-swiatea-mistyczka-doktor-kosciola-patronka-europy/>, dostęp: 11.10.2025.
- Kobyłecka E., *Rozpoznawanie wartości przez młodzież szkół średnich w procesie edukacji*, Poznań 2004, s. 22.
- Kołąkowski L., *Obecność mitu*, Wrocław 1994.
- Kosyło P., *Katarzyna Sieneńska*, Kraków 2003.
- Kujawiński J., *Autorytet współczesnego nauczyciela i jego uwarunkowania*, w: *W kręgu edukacji, nauk pedagogicznych i krajoznawstwa*, red. E. Kameduła, I. Kuźniak, E. Piotrowski, Poznań 2003, s. 97–98.
- Mariański J., *Wolność jako wartość społeczna i moralna*, w: *Przemiany wartości i stylów życia w ponowoczesności*, red. J. Daszykowska, M. Rewera, Warszawa 2010.
- Misiurek J., *Wielkie mistyczki Kościoła*, Lublin 1996.

- Otlewska M., *Struktura człowieka w „Scivias” Hildegardy z Bingen*, „*Studia Philosophiae Christianae*”, 48 (2012) nr 1, s. 69–85.
- Piotrowska E., Piotrowski B., *W środowisku niemieckiej mistyki: Hildegarda z Bingen*, w: E. Piotrowska, B. Piotrowski, *Święta Brygida Szwedzka na tle swoich czasów*, Poznań 2005, s. 135–136.
- Rewera M., *Fragmentaryzacja i autonomia autorytetu*, w: *Przemiany wartości i stylów życia w ponowoczesności*, red. J. Daszykowska, M. Rewera, Warszawa 2010.
- Rodziński A., *Na orbitach wartości*, Lublin 1998.
- Rusiecki M., *Rola autorytetu w wychowaniu*, w: *O autorytecie w wychowaniu i nauczaniu*, red. M. Bednarska, Toruń 2009.
- Sławiński H., *Błogosławieni wychowawcy świętej Teresy z Lisieux*, „*Polonia Sacra*”, 17 (2013) nr 1 (32), s. 191–209.
- Teresa od Dzieciątka Jezus Św., *Dzieje duszy według pierwotnego układu autentycznych tekstów*, tł. K. Rogalska, Poznań, Flos Carmeli, 2005.
- Teresa od Jezusa, Św., *Księga mojego życia (Autobiografia)*, wprowadzenia, przypisy i marginalia T. Álvarez OCD, U. Dobhan OCD, M. Herráiz OCD, E. Llamas OCD, O. Rodriguez OCD, tł. D. Wandzioch, Poznań 2010.
- Walkowska A., *Życie i działalność św. Hildegardy z Bingen (1098–1179)*, „*Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne*”, 4 (2005) nr 2, s. 222.
- Więckowska E., *Czym jest autorytet?*, w: *O autorytecie w wychowaniu i nauczaniu*, red. M. Bednarska, Toruń 2009.
- Wójtowicz M., *Wpływ świętych oraz mistrzów wiary na osobę i nauczanie Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, „*Tarnowskie Studia Teologiczne*”, 40 (2021) nr 2, s. 123–136, DOI: 10.15633/tst.40207.
- Wrona L. CM, *Osoba i przesłanie św. Teresy od Jezusa*, „*Polonia Sacra*”, 19 (2015) nr 2 (39), s. 5–22; DOI: 10.15633/ps.814.